C. Sipkes

Het Linnaeusklokje teruggevonden bij Cogne (Gran Paradiso)

In 1850 vond, blijkens oude geschriften, de Franse gezant in het dal van Cogne, in het toenmalige wildpark van het Italiaanse vorstenhuis, op een noordhelling het in Italië zeer zeldzame Linnaeusklokje *(Linnaea borealis).* Deze plant van het noorden en van een aantal groeiplaatsen uit de Zwitserse alpen, heeft behoefte aan een droge standplaats maar aan koele lucht. Deze koele lucht komt meer voor in de Zwitserse alpen, waar de luchtstromingen uit het noorden meer toegang hebben dan ten zuiden van de Alpenpassen, waar de warmere en droge zuidelijke en oostelijke winden meer toegang hebben. Toch leek het mij niet onmogelijk (dat was in 1953) *Linnaea* terug te vinden en we zochten ijverig op de hellingen, waar ze in 1850, ruim een eeuw geleden, gevonden zou zijn. Wel vonden we veel de Holtong *(Coeloglossum viride),* bij ons bekend uit Zuid-Limburg (daar van één plek met als relict een alpine flora van *Viola lutea, Thlaspi alpestre, Aconitum lycoctonum)* en de Koraalwortel *(Corallorhiza trifida).*
De weiden waren er prachtig door de wuivende Adderwortel *(Polygonum bistorta).* Linnaea werd er echter niet gevonden. Maar ook ten oosten van Cogne leek het mij niet zo ongunstig voor *Linnaea.* Er groeide veel *Saxifraga cuneifolia,* Rode bosbessen, Beredruif, de helling lag op het noorden in de schaduw van Sparren en Larix. Het riviertje, dat ook bijdraagt tot de vochtige en koele atmosfeer was vrij dichtbij, zodat ik de moed niet opgaf.
Op een rustige Zondagmorgen, terwijl ik een klein tochtje maakte, vond ik iets, niet bloeiend, wat toch wel erg veel geleek op wat ik mij herinnerde van het blad en de groeiwijze van *Linnaea.* Ik had de plant in jaren niet meer gezien. Een flinke oppervlakte, zo van 50 bij 25 meter was er, tussen de granietblokken (die er koelte geven) en de lange slierten van de Berendruif *(Arctostaphylos uva-ursi)* mee bedekt. Thuis gekomen nam een vergelijking met een plaatje de laatste twijfel weg.

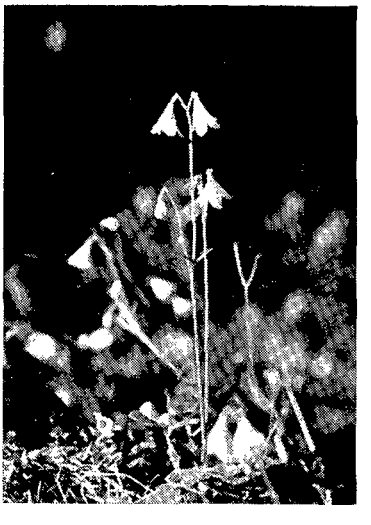

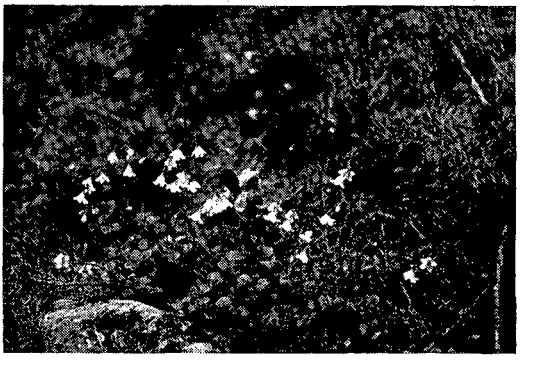

Het Linnaeuskruid (Linnaea borealis) *in het Nationale Park „Gran Paradiso" bij Cogne (Italië).*
Foto: C. Sipkes

Vlak voor mijn vertrek, half juli, kon ik juist nog foto's maken van de prachtige bloei, zowel in kleur als zwart-wit. De deelnemers aan de K.N.N.V.-excursie konden ze ook nog bewonderen. Er werd, buiten die ene plek nergens meer een groeiplaats of een enkele plant gevonden. We mogen aannemen, dat *Linnaea* zich hier dus, evenals in ons land in Drente, buiten zijn eigenlijke verspreidingsgebied bevindt. De plant vermeerdert zich, evenals aardbeien, met lange uitlopers en daar deze wijze van verspreiding gemakkelijker gaat dan door zaad (een kiemplantje is gevoeliger dan een jonge uitloper) krijgen we één heel grote plant, een zgn. cloon.
In Drente was er zo'n cloon bij Appelscha, deze bloeide vrijwel nooit omdat de eigenschappen van dat individu niet al te geschikt waren voor de groeiplaats. Bij Hoogeveen was een andere cloon, die naar men mij vertelde, iets beter bloeide, maar dat bos is gekapt. Hier in Cogne was de cloon in ieder geval geschikter voor de groeiplaats, want er waren tamelijk veel bloemen, maar er waren geen kiemplanten te vinden in de omgeving. Plantensociologisch behoort, in Zwitserland tenminste, *Linnaea* tot het *Rodoreto-Vacciniétum,* de associatie van *Juniperus nana,* Alpenrozen en Bosbessen, waarin ook de Spar, Kraaiheide en de *Arnica montana* behoren. Bij Cogne groeiden sparren, bosbessen, alpenrozen, *Juniperus nana* en beredruif, terwijl de andere soorten ontbraken. Nu is planten-sociologie geen wiskunde en de beredruif zit in verschillende associaties. Als ik het lijstje van bij Cogne ontbrekende soorten zie, dan zijn dit juist meer zonen geen schaduwplanten. De groeiplaats kan dan (maar nader onderzoek zal dit moeten vaststellen) als een beschaduwde variant van het *Rodoreto-Vacciniétum* beschouwd worden, wat klopt met wat ik er van in Zwitserland zag. In Skandinavië, waar de zonbestraling veel minder intensief is, schijnt *Linnaea* ook in het volle licht voor te komen. In ieder geval geeft een dergelijke groeiplaats, ver van een goed en dicht verspreidingsgebied aanleiding tot bespiegelingen en prognoses over de geografie en sociologie van *Linnaea.* Zal deze nog eens in de Belgische Ardennen gevonden worden, waar toch sparren, bosbessen, *Trientalis* en *Arnica* voorkomen? Zal er uitbreiding plaats vinden in de drie noordelijke provincies van Nederland? Reeds enige malen heeft er spontane uitzaaiing plaats gehad.
Zal er *Linnaea* verschijnen in de kalkarme duinen van het Waddendistrict, waar *Goodyera repens, Trientalis* en *Listera cordata* zich recent gevestigd hebben? De kansen zijn er aanwezig. *Linnaea* heeft met zijn bessen een grote accessibiliteit. Zeer „trouw" aan een bepaalde associatie is *Linnaea* ook niet. In Nederland is natuurlijk het *Rodoreto-Vacciniétum* niet aanwezig.
Het is een plant van zure humus, koele zomers en in de Alpen sneeuwbedekking in de winter. Toch is het verre van een soort met Atlantische neigingen als *Dryas* en *Pinguicula grandiflora,* want in Ierland komt de soort niet voor zoals deze twee. Dit maakt de kansen voor onze duinen weer geringer. *Linnaea* is kieskeuriger dan de andere soorten van de *Caprifoliaceeën,* maar ze is er ons te liever om. 't Is een plant met een ziel, voor zover we daarvan mogen spreken, evenals onze orchideeën, *Pirola* en *Parnassia.*

Naschrift: Nadien is *Linnaea* ook op de Veluwe gevonden. *C. S.*